

KONKURENTSIAMET
Estonian Competition Authority

Kaugküttepiirkond või vaba turg

Mare Karotamm

kaugkütte osakonna juhataja

Tallinn, 26.märts 2014

Viimased arengud kaugküttesektoris (1)

- Arengud kaugküttesektoris on eelkõige seotud 01.11.2010 jõustunud monopolidele hinnapiirangute kehtestamise seadusega, millega tehti kaugkütteseadusesse mitmed olulised muudatused:
  - Konkurentsiameti hinnaregulatsiooni alla liideti ka väikesed ja keskmise suurusega võrgupiirkonnad (*enne seda reguleeriti vaid 13ne soojusettevõtja 37 võrgupiirkonda, ülejäänud olid KOVde reguleerida*);
  - soojusettevõtjatele kehtestati kohustus esitada uus hinnataotlus kütuse sisseostuhindade alanemise korral (*kütuste hindade suurenedes on ettevõtjad koheselt valmis esitama taotluse soojuse piirhinna tõstmiseks, kuid kütuse hinna alanemise korral ei olda selle langetamisest sama kiirelt huvitatud*);
  - uute tootmisvõimsuste rajamisele sätestati konkurentsipõhimõtted (*kolmanda osapoole juurdepääs kaugküttevõrgule*):

Viimased arengud kaugküttesektoris (2)

- ❖ amet sai teatud tingimustel õiguse nõuda konkursi korraldamist ebaefektiivsete tootmisvõimsuste asendamiseks (*kaugküttevõrgu omanik ei saa lõputult tegevusetult oodata ja toota soojust kõrgehinnalisest põlevkiviõlist või maagaasist*);
- ❖ suuremad soojusettevõtjad on oma tootmisvõimsuste moderniseerimiseks edukaid konkursse läbi viinud, kusjuures konkurentsipõhimõtete kasutamine on taganud, et tehtud investeeringud on olnud efektiivsed (*tagajärjeks on olnud üleminek biokütusele, mis on taganud ja tagab kindlasti ka edaspidi tarbijatele soodsamad soojuse hinnad*);
- ❖ tänu Keskkonnainvesteeringute Keskuselt (*KIK*) juba saadud või saadavatele toetustele on ka mitmetes väikestes võrgupiirkondades kas üle mindud või alustatud üleminekut biokütusele.

Viimased arengud kaugküttesektoris (3)

- **Konkurentsiamet leiab, et soojusvarustuse areng on viimastel aastatel toimunud positiivses suunas:**
  - eelpool kirjeldatud muudatused on olnud jõus üle kolme aasta ning selle aja jooksul on suurtes võrgupiirkondades valdavalt võetud kasutusele kohalikud kütused ning suund on energia kokkuhoiuks nii tootmisel kui ka edastamisel;
  - samas, paljudes väikestes kaugkütte võrgupiirkondades ei ole soojuse tootmine jätkuvalt efektiivne ning riik peab kaaluma lahendusi selle probleemi lahendamiseks.

Kas kaugküte on monopol?

- Elektrivõrk ja veevarustus on nii **loomulik kui ka administratiivne monopol**, sest tarbijal puudub alternatiivne valik.
- Kaugküte on **administratiivne monopol**, sest on olemas **alternatiivne valik lokaalse kütte** näol, milleks võib olla:
  - soojuspump
  - gaasiküte
  - elektriküte, jm
- Samas on tiheasustusega piirkonnas kaugküttest väga keeruline loobuda (nt linnades).

Kaugküttepiirkond

- Kaugkütteseaduse alusel on kohaliku omavalitsuse (KOV) volikogul õigus määrata kaugküttepiirkond oma haldusterritooriumi piires.
- Kaugküttepiirkond sätestab teenusele monopoolse seisundi – tarbija on kohustatud kasutama kaugkütet:
  - välja arvatud juhul kui tarbijatel on lisaks kaugküttevõrgust saadavale soojusele **võimalik osta** ka kütusevabadest ja taastuvatest allikatest muundatud soojusenergiat selle tootjatelt.
- Oluline on märkida, et kui KOVi poolt on määratud kaugküttepiirkond, siis peab olema määratud ka kaugküttepiirkonna piirid, võrguga liitumise ning võrgust eraldumise tingimused ja kord, kaugkütte üldised kvaliteedinõuded ning **soojusettevõtja arenduskohustus** (*paljudel juhtudel on need nõuded määramata*).

Riikliku regulatsiooni otstarbekusest (1)

- Oktoobris 2013 avalikustas Konkurentsiamet oma veebilehel <http://www.konkurentsiamet.ee/?id=24596> analüüsi „Riikliku regulatsiooni otstarbekusest väikestes kaugkütte võrgupiirkondades (*aastase müüginahuga alla 10 000 MWh*)„ :
  - analüüsis uuriti 89 väikest võrgupiirkonda (*seisuga 01.06.2013*), neist 62-s (70%) on määratud KOVi poolt kaugküttepiirkonnad;
  - neis piirkondades on tarbijad sunnitud kaugkütet tarbima, isegi kui selle hind ei ole võrreldes lokaalküttega konkurentsivõimeline;
  - kui kaugkütte hind oleks konkurentsivõimeline vabaturu tingimustes ehk tarbijad oleksid langetanud turumajandusliku valiku, oleks ka nimetatud kütteviis majanduslikult põhjendatud.
- Analüüsist selgub, et paljudes väikestes võrgupiirkondades on kaugküte ebaefektiivne ja kallis, mistõttu on väheusutav, et tarbijad vaba valiku korral selle kasuks otsustaksid.

Riikliku regulatsiooni otstarbekusest (2)

- Kaugkütte eesmärk on eelkõige kas soojuse ja elektrienergia koostootmise potentsiaali rakendamine või selliste kütuste kasutamine, mida on kas võimatu või keerukas kasutada tarbija individuaalses katlas (eelkõige põlevkivi, turvas, puiduhake ja jäätmed).
  - kui kumbki nimetatud kahest eesmärgist ei ole täidetud, on kaugkütte kasutamise mõttekus küsitav (nt on kaheldav maagaasi kasutamine kaugküttes veekuumutuskatlagaga toodetud soojuse tootmiseks, sest gaasiga on hõlpsasti võimalik kütta ka lokaalselt);
  - kaugkütte puhul aga lisanduvad lokaalküttega võrreldes trassikaod, mistõttu võib osutuda mõistlikumaks gaasi toomine ilma kadudeta otse tarbija juurde;
  - samuti on efektiivse kaugkütte üheks eeltingimuseks piisav soojuse tarbimistihedus.

Riikliku regulatsiooni otstarbekusest (3)

- Eesti kaugküttesüsteemid on valdavalt pärit endise Nõukogude Liidu aegadest, mil puudus efektiivne väikekatelde tehnoloogia ning kaugküte oli kütteliigina eelistatud:
  - kaugküte rajati valdavalt kõikidesse asustatud punktidesse, mis tingib ka kaugküte võrgupiirkondade suure arvu Eestis – MKM¹ andmetel ligi 230;
  - on aga ebatõenäoline, et turumajanduse tingimustes oleks kõikides neis asustatud punktides kaugkütet rajatud, sest soojuse müügi- ja tarbimistihedused on selleks liiga madalad (*pigem oleks osades piirkondades valik langenud lokaalkütte kasuks*).

¹Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium

Riikliku regulatsiooni otstarbekusest (4)

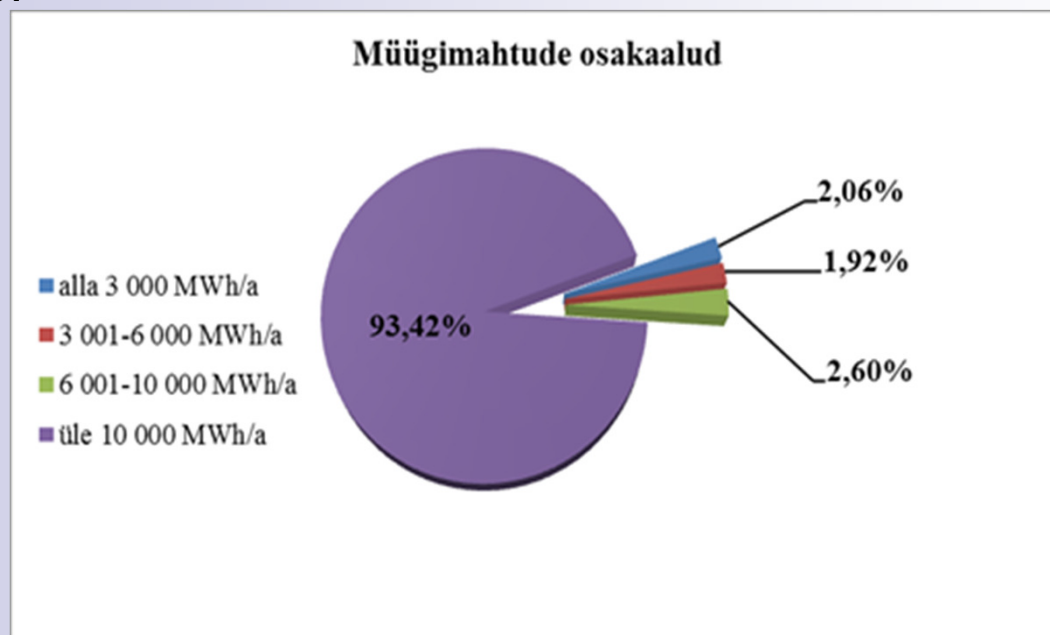
■ Analüüsi statistika seisuga 01.06.2013:

- kooskõlastatud lõpptarbija piirhinnad kokku 122-le võrgupiirkonnale, kus tegutseb äriühingutena 57 soojusettevõtjat;
- neist 89 ehk 73% on tinglikult väikesed piirkonnad, kus soojuse müügiimaht aastas jääb alla 10 000 MWh, sh jääb 56-e (63%) võrgupiirkonna soojuse müügiimaht aastas alla 3 000 MWh ehk tegemist on nn mikro-piirkondadega;
- väikestes võrgupiirkondades kasutatakse soojuse tootmisel kõige rohkem põlevkiviõli (50,6%) ja maagaasi (23,6%);
- põlevkiviõlist toodetud müüdava soojuse kaalutud keskmine piirhind oli ca´ 80 €/MWh, samas kui biokütusest toodetud müüdava soojuse hind oli ca´ 54 €/MWh, erinevus 1,5 korda;
- lisaks iseloomustab paljusid väiksemaid võrgupiirkondi soojuse madal müügiimaht ja sellest tingituna ka madal tarbimistihedus, tootmisseadmete kõrge vanus ning sellest tingituna madal soojuse tootmise kasutegur ning kõrged trassikaod.

Riikliku regulatsiooni otstarbekusest (5)

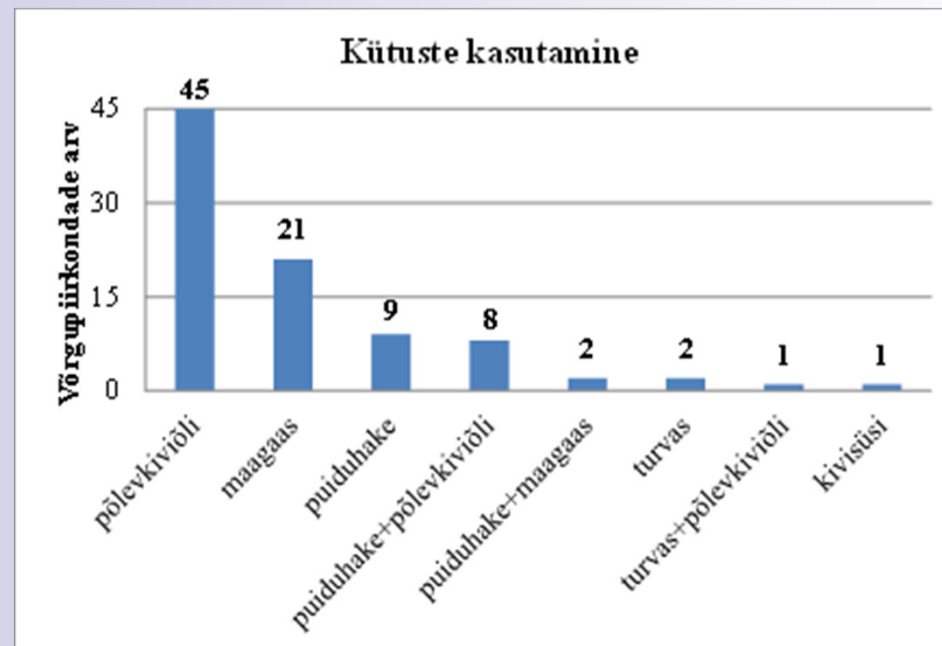
- Konkurentsiameti poolt kooskõlastatud soojuse piirhindu omavate väikeste võrgupiirkondade osakaal kõikide võrgupiirkondade müügi mahust seisuga 01.06.2013:

Riikliku regulatsiooni otstarbekusest (6)

- Alljärgnev joonis annab ülevaate väikestes võrgupiirkondades (89 tk) soojuste tootmisel kasutatavatest kütuste liikidest:

Kaugküttepiirkond vs vaba turg (1)

Konkurentsiamet on seisukohal, et:

- väiksemates võrgupiirkondades tuleb tarbijate olukorra leevendamiseks riigi poolt samme astuda:
- ❖ kuigi ka väiksematele ja ebaefektiivsematele kaugküttevõrkudele oleks üheks võimaluseks tootmise moderniseerimine (biokütusele üleminek, soojustrasside rekonstrueerimine, jms), on kaheldav, kas sellised investeeringud oleksid väikese müügi mahu juures alati põhjendatud;
- ❖ tuleks kaaluda, kas sellistes väikestes piirkondades on kaugkütte jätkamine ja selle moderniseerimine üldse põhjendatud või oleks majanduslikult põhjendatud minna üle lokaalküttele, sealjuures tuleks ka kaaluda, kas KIK-i või teisi riiklikke investeerimistoetusi oleks otstarbekam kasutada kaugkütte moderniseerimiseks või toetada tarbijaid lokaalküttele üleminekul.

Kaugküttepiirkond vs vaba turg (2)

- tarbijatele vastuvõetava hinnaga teenuse tagamiseks tuleks lõpetada kaugküttepiirkonnad väikestes võrgupiirkondades; sellisel juhul saaksid tarbijad ise võimaluse valida neile kõige sobivaim kütmissviis, mis avaks võimaluse üle minna efektiivsemale lokaalküttele;
- kõrgete põlevkiviõli ja maagaasi sisseostuhindade juures on tarbijatel mõistlik otsida alternatiivseid kütteviise kaugküttest loobumiseks;
- kaugkütteseadust tuleks muuta selliselt, et kaugküttepiirkonnad lõppeksid mõistliku ülemineku tähtaja jooksul ning organiseeritud viisil – koos kaugküttepiirkondade lõpetamisega lõpeks ka ameti poolne hinnaregulatsioon väikestes kaugküttepiirkondades.

Kaugküttepiirkond vs vaba turg (3)

- Mitmetes meie naaberriikides (*nt Soome, Rootsi*) ei ole kaugkütte hind riiklikult reguleeritud. Kaugkütet käsitletakse turupõhise konkurendina teistele alternatiivsetele kütteviisidele.
- Kui kaugkütte hind on soodsam alternatiivsest kütteviisist (*sh lokaalküttest*), siis puudub ka vajadus seda riiklikult reguleerida.

KONKURENTSIAMET
Estonian Competition Authority

TÄNAN TÄHELEPANU EEST!

www.konkurentsiamet.ee